

# بسته برنامه آموزش پژوهش

حوزه علمیه فیضیه مازندران

معاونت پژوهش

بابل - زمستان ۱۳۹۱

## پیش‌گفتار

در فضایی آکنده از عطر امید  
نهالی کاشته‌ایم از تیره سرو قامتان  
سروهای بلند پژوهش  
که صدها سال افتخار آفریدند  
بوستان علم و دانش را پرشکوه کردند  
و امروز  
نهال آموزش پژوهش  
آینده ساز گذشته‌هاست  
و به مهربانی و دلسوزی بسیار، نیازمند  
تا تنومند شود  
و همگان را بهره‌مند کند  
می‌گویند: در بوستان،  
حوصله کنید و مراقبت  
تا آنها که نورسته‌اند  
بالنده شوند

## اهداف و سیاست‌های کلی حاکم

### اهداف کلی:

- ۱- زمینه‌سازی برای حضور حداکثری استعدادهای پژوهشی
- ۲- ایجاد و تقویت نگرش صحیح نسبت به پژوهش
- ۳- ایجاد زیرساخت‌های اخلاق پژوهشگری
- ۴- آشنایی با مهارت‌های اولیه پژوهش
- ۵- آشنایی با مطالعه علمی - پژوهشی

### سیاست‌های کلی:

- ۱- سهولت و رسایی در آموزش
- ۲- جذاب‌سازی برنامه‌ها
- ۳- امکان ارتباط آسان و دستیابی همیشگی طلاب با برنامه‌ها جهت حداکثر بهره‌وری زمان و نیروی انسانی
- ۴- تقدم برنامه‌های کوتاه مدت و زود بازده بر برنامه‌های بلند مدت
- ۵- اعمال سیاست‌های تشویقی در راستای حضور حداکثری طلاب در برنامه‌ها

## مقدمات

### ۱- نگاه آموزشی

بهترین فضای پژوهش آموزشی، هنگامی است که پژوهش در آموزش اشراب شود (آموزش پژوهش‌گرا) و طلاب در یک نظام پژوهش‌گرا، دوران آموزشی خود را سپری کنند. اما هم در وضعیت موجود و هم در آن نظام ایده‌آل به فراگیری مهارت‌های پژوهشی نیازمندند.

برای آموزش نظام‌مند مهارت‌های پژوهشی همانند همه نظام‌های آموزشی، برپایی چهار رکن (اهداف آموزشی، رسانه آموزشی، راهنمای روش تدریس، روش سنجش) را پی‌گیری می‌کنیم.

دو هدف کلی برای نظام آموزش پژوهش تعیین شده است: تربیت پژوهشگر و تأمین توان پژوهشی متناسب با کلیه وظایف و کارکردهای روحانیت. برای دستیابی به این دو هدف، دوره آموزش پژوهش را مقطع‌بندی نموده‌ایم. اهداف و آموزه‌های اصلی این مقاطع را در جدول دورنمای مقاطع آموزش پژوهش ملاحظه نمایید. (صفحه ۹)

### ۲- کلیات بسته برنامه

بسته برنامه پیش روی شما، حاصل فرآیند بومی سازی بسته برنامه آموزش پژوهش، تهیه شده توسط معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه، به کمک کارشناسان معاونت پژوهش حوزه علمیه قم است.

این بسته برنامه، آموزه‌های مناسب پایه‌های دوم تا ششم را تعیین و تبیین می‌کند تا اهداف مورد نظر این مقطع محقق شود.

برای اجرای این بسته برنامه سیاست‌های ویژه و متناسبی لحاظ شده است. سهولت و رسایی در آموزش و جذاب‌سازی برنامه‌ها از جمله این سیاست‌هاست. و دیگر، حضور حداکثری طلاب که اقتضا می‌کند آنها به آسانی با برنامه آموزش پژوهش ارتباط برقرار کنند و بتوانند بیشترین دسترسی به آموزش پژوهش را داشته باشند. بدین ترتیب اصل حداکثری بهره‌وری از زمان و نیروی انسانی نیز رعایت می‌شود. همین‌طور اجرای برنامه‌های کوتاه مدت و زودبازده و اعمال سیاست‌های تشویقی می‌تواند به بهره‌وری و حضور حداکثری کمک شایانی کند. سیاست‌های مذکور درصد دستیابی به اهداف این مقطع را افزایش می‌دهد.

عمده اهداف، نگرش صحیح طلاب نسبت به پژوهش و دستیابی به حداکثر استعدادها و پژوهشی آنهاست.

(صفحه ۱۰)

### ۳- آموزه‌های انتخابی

با توجه به سطح آموزشی طلاب این مقطع و ترتب خود آموزه‌ها، بیست و چهار آموزه در این بسته برنامه پی‌گیری می‌شود. برای این بیست و چهار آموزه انتخابی، شناسنامه آموزشی صادر شده است.

#### ۴- نتایج و ثمرات

با اجرای این بسته برنامه، آموزش پژوهش به طور نظام‌مند آغاز می‌شود که خود، اولین گام به سوی نظام آموزش پژوهش‌گرا و اولین ابزار اجرایی آئین‌نامه پژوهش‌های ضمن تحصیل طلاب، به شمار می‌رود. هماهنگی کادر مدیریتی و اساتید پژوهشی با فضای آموزش پژوهش‌گرا از مهم‌ترین ثمرات اجرای این بسته برنامه است.

توانایی‌های طلاب در پایان مقطع اول آموزش پژوهش نیز بسیار قابل توجه است. آنها با فراگیری آموزه‌های پیش‌بینی شده در این بسته برنامه، بر دو فرآیند زیربنایی یادگیری و مطالعه، توانا و مسلط خواهند شد. ضمن برخورداری از توان نگارشی و با دیدگاهی صحیح نسبت به پژوهش، در عین پی‌گیری زیرساخت‌های اخلاقی پژوهشگری؛ اولین فضای پژوهشی را تجربه می‌کنند.

#### ۵- نکات قابل توجه

##### الف) مخاطب

مخاطب اصلی بسته برنامه، معاون پژوهش مدرسه است زیرا آموزش پژوهش در مدرسه را مدیریت می‌کند. مربیان، مخاطب دوم بسته برنامه‌اند. آنها در راهنمای جداگانه‌ای که روش آموزش و سنجش آموزه‌ها را به تفصیل بیان می‌کند، مخاطب اول هستند.

##### ب) اجرای آزمایشی

انتظار می‌رود راهنمای مربیان و متون آموزشی ویژه طلاب و حتی خود این بسته برنامه، از طریق اقدام پژوهی مناسب و در طول اجرای آزمایشی آن تکامل یابد. البته این مهم تنها با حضور جدی و دلسوزانه تمام عوامل مؤثر امکان‌پذیر است.

##### ج) زمان‌بری اجرا

مشکل زمان‌بری اجرای بسته‌برنامه برای معاون پژوهش مدرسه و بلکه برای تمام ارکان آموزشی دغدغه‌ای جدی است. پیش‌بینی می‌شود که طلاب در تمامی پایه‌ها ۶۰ ساعت (مجموعاً ۳۰۰ ساعت) در طول سال تحصیلی برای پژوهش‌آموزی نیاز دارند.

تفصیل آن به این صورت است:

پایه	آموزش نظری (ساعت)	کارورزی (ساعت)	تمرین (ساعت)	مجموع (ساعت)
دوم	۲۱	۲۹	۱۰	۶۰
سوم	۹	۴۱	۱۰	۶۰
چهارم	۱۱/۵	۱۸/۵	۳۰	۶۰
پنجم	۵	۱۶	۳۹	۶۰
ششم	۳	۵۷	---	۶۰

#### د) مدیریت و روش اجرا

توان مدیریتی معاون پژوهش مدرسه در نحوه اجرای بسته برنامه، نقش کلیدی دارد که بسیاری از مشکلات را رفع و دفع می‌کند.

۱. برگزاری آزمون ابتدایی می‌تواند هم مشکل اختلاف سطح پژوهشی طلاب را برطرف کند و هم، میزان رشد طلاب را در اثر اجرای بسته برنامه، برطرف کند. (هنگامی که این آزمون با آزمون نهائی مقایسه شود) آزمون نهائی صرفاً جهت شناسایی است و هیچ طلبه‌ای مردود نمی‌شود. و در نهایت یک کارنامه پژوهشی برای هر طلبه بر اساس ارزیابی‌های صورت گرفته صادر می‌شود.

۲. در تمامی پایه‌ها زمان به گونه‌ای تنظیم شده است که طلاب در اجرای این برنامه و برنامه درسی خود با مشکل خاصی روبرو نخواهند شد. و مشکلات احتمالی نیز با تدبیر معاون پژوهش مدرسه به حداقل می‌رسد. مثلاً برگزاری اردوی پژوهشی یا همان آموزش متمرکز، اجرای بسته برنامه را از تراحم با برنامه‌های آموزشی به میزان قابل توجهی خارج می‌کند. البته این مسأله در سطح معاونت آموزش و معاونت پژوهش مرکز مدیریت حوزه علمیه نیز در حال پی‌گیری است.

۳. قالب اصلی اجرای برنامه‌ها «تمرین» است زیرا بیشتر آموزه‌ها در اجرای برنامه نهادینه می‌شوند. به این لحاظ، نمی‌توان برنامه‌ها را متمرکز اجرا کرد. مثلاً «گزارش‌نویسی» در مدت یک ماه، هفته‌ای دو ساعت و نیم اجرا می‌شود. یکی از کارکردهای قابل توجه برنامه‌ها، قابلیت اجرایی آنهاست. به لحاظ این که آموزش نظری بسیار کمی لازم دارند و عمده وقت، به کارورزی و تمرین اختصاص یافته است. بنابراین اگر معاونت پژوهش مدرسه تشخیص دهد که طلاب به آموزش چند مهارت نیاز ندارند، می‌تواند با اجرای برنامه‌ها، از توانایی طلاب نسبت به آن چند مهارت، اطمینان حاصل کند.

توجه داشته باشید، برخی آموزه‌ها مانند «روش مطالعه» و «گونه‌شناسی سؤال» نیز به تمرین نیاز دارند. اجرای تمرین در غیر برنامه‌ها بر عهده پژوهش‌آموزان است و در ساعات رسمی آموزش پژوهش محاسبه نمی‌شود.

۴. مشکل نیروی انسانی برای آموزش و اقدام پژوهی نیز با اصل افزایش بهره‌وری حل‌شدنی است. انگیزه‌سازی و تشویق اساتید، پی‌گیری اجرای کارگاه‌های آموزشی اساتید، بکارگیری طلاب ممتاز پایه‌های بالاتر راه‌گشاست. به امید خدا و توکل بر قدرت لایزال الهی، با درایت و مدیریت معاونان پژوهش مشکلات را حل خواهیم کرد.

## کلید واژه

**آموزه:** عنوان هر یک از پیش‌نیازها، مهارت‌ها و اخلاق و برنامه پژوهشی که مورد آموزش واقع می‌شود.

**مهارت:** هر گونه توانایی عملی پژوهشی که خود یا آثارش در رفتار فراگیران قابل مشاهده باشد.

**اخلاق:** صفات مطلوب که در اصل و کیفیت فرآیند و محصول پژوهشی تأثیر مستقیم دارد.

**اهمیت:** میزان اهتمام‌پذیری آموزه‌ها که ترتیب هر کدام را نسبت به تأمین اهداف بیان می‌کند. (اساسی، بسیار مهم، مهم)

**برنامه:** یک فعالیت مرکب و نظام‌مند که چند مهارت و اخلاق پژوهشی را در فراگیران نهادینه می‌کند.

**بسته برنامه:** مجموعه‌ای که آموزه‌ها و برنامه‌های مورد نیاز هر مقطع را معرفی و تبیین می‌کند.

**کارورزی:** آموزش عملی که بعد از آموزش نظری است.

**تمرین:** پس از آموزش نظری و کارورزی، حداقل مدت زمان لازم برای پیدایش تسلط بر آموزه است، به

گونه‌ای که کاربری را آسان کند.